

Co-funded by
the European Union

Euro
Toler
Culture

**ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

Європейські стратегії формування толерантного суспільства: медіа, освіта, мистецтво

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 2

**ТЕМА: ВЧИТЕЛЬ ЯК ПРОВІДНИК ІНКЛЮЗИВНИХ ЦІННОСТЕЙ
У ШКІЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ**

Питання для обговорення:

1. Роль педагога у створенні інклюзивного простору.
2. Емпатія, культурна компетентність, педагогіка поваги. Мова інклюзії та антидискримінаційні методики.
3. Побудова простору довіри: міжособистісні та інституційні зв'язки.
4. Невидимі упередження в оцінюванні, поведінці, лідерстві.
5. Інклюзія: переосмислення власної позиції як освітянина.
6. Стратегії толерантності в освітніх програмах і навчальних проєктах.
7. Роль освітніх платформ у поширенні цінностей толерантності.
8. Використання штучного інтелекту на освітніх платформах для поширення цінностей толерантності.
9. Недискримінаційний підхід у навчанні в освітньому просторі Нової української школи.
10. Педагогіка ненасильницької комунікації й культура діалогу.
11. Практичні інструменти впровадження недискримінації в освітній простір НУШ.
12. Особливості підготовки майбутніх педагогів до роботи в умовах інклюзивної освіти.

Основні навчальні ресурси

1. Бех І. Особистість у саяві духовності: монографія. Київ – Чернівці : «Букрек», 2021. 244 с.
2. Навчальний курикулум з інклюзивної освіти: Теорія та методика інклюзивного навчання. Модулі 1–3 / уклад. Л. Сидорів, за ред. С. Сидоріва. Івано-Франківськ : Видавець Кушнір Г. М., 2020. 235 с.
3. Невидимі наслідки війни. Як розпізнати? Як спілкуватись? Як допомогти подолати? Довідник для широкого кола фахівців; заг. ред. К. Возніцина, Л. Литвиненко. Київ, 2020. 192 с.
4. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja; za zag. red. H. Bibik Київ : Літера ЛТД, 2019. 208 с.
5. Організація індивідуальної освітньої траєкторії для дитини з особливими потребами в закладі загальної середньої освіти: навчально-методичний посібник; за ред. О. Голентовської. Житомир : Полісся, 2020. 132 с.

Co-funded by
the European Union

Euro
Toler
Culture

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Європейські стратегії формування толерантного суспільства: медіа, освіта, мистецтво

6. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта : навчальний посібник. – Київ : ТОВ «Агенство «Україна», 2019. 300 с. <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/inkluzyvne-navchannya/posibniki/inklyuziyavnz.pdf>

7. Соціальна інклюзія у сфері вищої освіти: теоретико-концептуальні засади, цільові групи, виміри та індикатори: монографія / О. Оржель, М. Бойченко, О. Петроє, С. Цимбалюк, Н. Шофолова; за ред. О. Оржель. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2024. 122 с.

Інформаційні ресурси:

1. Верховна Рада України. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://www.rada.gov.ua>
2. Дитина з особливими освітніми потребами. URL: <https://bf.in.ua/rizni-sotsialni-hrupy-2/dytyna-zosoblyvymy-osvitnimy-potrebamy-ooop>
3. Рада Європи. Офіційний сайт. URL : <https://www.coe.int>
4. Цінності в школі – від глухої оборони до навігації в незвіданому. URL: <https://nus.org.ua/view/tsinnosti-v-shkoli-vid-gluhoi-oborony-do-navigatsiyi-v-nezvidanomu/>
5. ЮНЕСКО. Офіційний сайт. URL : <https://www.unesco.org>
6. Activities for Teaching Tolerance in the Classroom. URL: <https://resilienteducator.com/classroomresources/activities-for-teaching-tolerance-in-the-classroom/>

Методичні рекомендації:

Тема розрахована на одне практичне заняття, проте охоплює комплекс питань, які формують уявлення про професійну позицію сучасного вчителя як носія інклюзивних цінностей, модератора діалогу та творця безпечного освітнього простору. Підготовка до заняття передбачає опрацювання концептуального апарату, нормативних засад інклюзивної освіти, сучасних інструментів педагогічної взаємодії, а також критичний самоаналіз власних установок щодо різноманітності.

Відповідь на перше питання «Роль педагога у створенні інклюзивного простору» передбачає розуміння різниці між інклюзивним підходом (створення умов для всіх учнів з урахуванням їхніх індивідуальних потреб) та традиційною моделлю навчання, яка передбачала уніфікацію. Важливо простежити, як зміщується роль учителя: від носія знань – до фасилітатора, ментора, модератора взаємодії. Необхідно з'ясувати, що інклюзивний простір – це не лише фізична доступність, а й педагогічні практики, ціннісні установки та клімат довіри.

Опрацьовуючи друге питання «Емпатія, культурна компетентність, педагогіка поваги», варто проаналізувати, як емпатія перетворюється на

Co-funded by
the European Union

Euro
Toler
Culture

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Європейські стратегії формування толерантного суспільства: медіа, освіта, мистецтво

професійну навичку: уміння «бачити» досвід іншого, чути потреби, утримуватись від стереотипізації. Культурна компетентність означає обізнаність із різними культурними, соціальними, мовними, релігійними контекстами, у яких зростають діти. Варто звернути увагу на мову інклюзії – недискримінаційні, етичні формулювання, уникнення ярликів, а також на антидискримінаційні методики, як-от «рівний доступ до голосу», критичне обговорення стереотипів, моделювання ситуацій морального вибору.

Розкриваючи питання «Побудова простору довіри», важливо з'ясувати різницю між міжособистісною довірою (яка вибудовується завдяки послідовності, відкритості, передбачуваності педагога) та інституційною довірою (яка пов'язана з політиками школи, процедурами, правилами, прозорістю рішень), слід окреслити моделі створення підтримувального середовища: регулярний зворотний зв'язок, культура відкритого діалогу, участь учнів у прийнятті рішень, партнерство з батьками.

Під час розгляду четвертого питання «Невидимі упередження в оцінюванні, поведінці, лідерстві» необхідно з'ясувати природу несвідомих упереджень, які можуть проявлятися в оцінюванні, дисциплінуванні, розподілі ролей, очікуваннях від учнів. Варто зупинитися на механізмах виникнення упереджень: соціальні стереотипи, досвід власного навчання, медіавплив. Пропонується проаналізувати, як упередження можуть формувати нерівність, та які техніки саморефлексії дозволяють їх мінімізувати (щоденник вчителя, фокус-групові обговорення, перегляд мовленнєвих практик).

Готуючи матеріали до п'ятого питання «Інклюзія як переосмислення власної професійної позиції», студентам потрібно з'ясувати, що інклюзія – це не тільки інструмент і не лише набір методик, а професійна етика вчителя. Важливо осмислити власні цінності, установки, досвід навчання, визначити, які особистісні бар'єри можуть перешкоджати інклюзивній взаємодії.

Відповіді на шосте питання «Стратегії толерантності в освітніх програмах і проєктах» дозволять з'ясувати, що толерантність у школі – це не пасивне терпіння відмінностей, а активна позиція: підтримка різноманіття, рівність можливостей, відсутність дискримінаційних практик. Студенти мають вивчити освітні програми, які сприяють розвитку толерантності: проєктне навчання, волонтерство, культурні обміни, інклюзивні класні заходи, тьюторські програми.

Підготовка відповідей до сьомого та восьмого питань «Освітні платформи й штучний інтелект для поширення цінностей толерантності» дозволить студентам з'ясувати роль цифрових платформ у забезпеченні доступу до різноманітних культурних практик, дадуть змогу моделювати інклюзивні ситуації, поширювати успішні кейси. Особливо важливо звернути увагу на інструменти ШІ, які допомагають: створювати адаптивні навчальні матеріали, генерувати безпечний контент, моделювати ситуації етичного вибору,

Co-funded by
the European Union

Euro
Toler
Culture

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Європейські стратегії формування толерантного суспільства: медіа, освіта, мистецтво

формувати медіаграмотність та антиупереджені практики. Разом з тим слід критично оцінити ризики: алгоритмічні упередження, нерівний доступ, надмірне спрощення складних соціальних тем.

Дев'яте, десяте та одинадцяте питання «Недискримінаційний підхід та інструменти НУШ» дозволять систематизувати нормативно-правові засади недискримінації, визначити, які саме педагогічні практики закріплені у концепції НУШ. До ключових інструментів належать: індивідуальна освітня траєкторія, командний підхід, диференційоване навчання, універсальний дизайн, педагогіка партнерства. Важливо розглянути практичні інструменти: чеклисти, адаптовані завдання, кейс-менеджмент, методики ненасильницької комунікації.

Розглядаючи дванадцяте питання «Підготовка майбутніх педагогів до роботи в інклюзії», слід з'ясувати, як формуються інклюзивні компетентності у виші: інтегровані курси, практикуми, співпраця з інклюзивно-ресурсними центрами, супервізія, рефлексивні практики. Варто звернути увагу на моделі педагогічного професіоналізму, що включають інклюзивну етику, навички комунікації, крос-культурну компетентність, уміння працювати в мультидисциплінарних командах.